

**ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN DREPT, ȘTIINȚE POLITICE ȘI
ADMINISTRATIVE A CONSORȚIULUI INSTITUȚIILOR DE
ÎNVĂȚĂMÂNT ASEM ȘI USPEE „CONSTANTIN STERE”**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 342.71(043.2)

DARI VICTORIA

**PARTICULARITĂȚILE DREPTULUI LA CETĂȚENIE ÎN
REGLEMENTĂRILE NAȚIONALE ȘI ALE DREPTULUI
COMPARAT**

Specialitatea științifică: 552.01 – Drept constituțional

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale în Drept, Științe Politice și Administrative a Consorțiului instituțiilor de învățământ ASEM și USPEE „Constantin Stere”

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

1. AVORNIC, Gheorghe, profesor universitar, doctor habilitat, rectorul USPEE, „C. Stere” – președinte;
2. ZAPOROJAN, Veaceslav, doctor în drept, conferențiar universitar – conducător științific;
3. BALAN, Oleg, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Rectorul Academiei de Administrare Publică – referent oficial;
4. CÂRNAȚ, Teodor, doctor habilitat în drept constituțional, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – referent oficial;
5. GUCEAC, Ion, academician, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – referent oficial.

Susținerea va avea loc la 26.11.2021, ora 14.00, în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat din cadrul Școlii doctorale în Drept, Științe Politice și Administrative a Consorțiului Instituțiilor de Învățământ ASEM și USPEE, or. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 200, et. 6, sala 600.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina ANACEC (www.cnaa.md), la Biblioteca Națională, la biblioteca ASEM și a USPEE.

Rezumatul a fost expediat la _____ 2021.

Conducător științific,

ZAPOROJAN, Veaceslav, doctor în drept, conferențiar universitar

Autor: DARI Victoria

CUPRINS

Repere conceptuale ale cercetării.	4
Conținutul tezei.....	12
Concluzii și recomandări.....	14
Bibliografie.....	19
Lista publicațiilor autorului la tema tezei.....	20
Adnotare (în limbile română, rusă și engleză).....	21

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Trecerea de la ideologia drepturilor omului la schimbarea juridică a regulilor protejării acestora a revendicat găsirea soluțiilor juridice pentru o garanție efectivă a privilegiilor ființei umane, prin prisma interesului asupra particularităților dreptului la cetățenie, a necesităților de racordare a legislației naționale la standardele internaționale în acest domeniu, ce produc impact iminent de constituționalizare a dreptului la cetățenie, prin necesitatea regândirii naturii juridice, care este una dinamică și este influențată de gradul de dezvoltare și de democratizare a societății.

Cetățenia este un concept ce solicită o tratare multiaspectuală, dat fiind faptul, că se prezintă ca instituție juridică, ca statut juridic, ca drept subiectiv și ca rol social. Anume caracterul multiaspectual al instituției cetățeniei provoacă un șir de discuții și invocă multe probleme în literatura juridică și sociologică a noțiunii de cetățenie. După cum susține Cezar Bîrzea, „...cetățenia este unul din conceptele, care suferă de pe urma propriei sale popularități...” [23, p. 15].

Deși cetățenia reprezintă o instituție care ține de legislația internă a fiecărui stat, aceasta este considerată și o problemă de drept internațional, pornind de la consecințele pe care le are deținerea unei cetățenii de către o persoană în condiții de mobilitate transnațională, libera circulație a persoanelor și de facilitare a contactelor dintre oameni. Actele normative cu privire la dreptul la cetățenie reglementate pe arena internațională, în mod inevitabil intră în concurs unul cu altul. În acest sens alături de legislația internă, sunt necesare reglementările la nivel internațional și în mod particular, european, dat fiind faptul, că dreptul la cetățenie nu mai poate rămâne în mod discreționar doar în competența statelor. Reglementarea dreptului la cetățenie rămâne în limitele legislației naționale, însă aceasta trebuie să se înscrie într-un anumit cadru regulamentar la nivel interstatal, numai în asemenea condiții legislația devine un standard, care nu poate fi ignorat de comunitatea statală.

„Cetățenia constituie o legătură politică și juridică permanentă, nelimitată în timp și spațiu, dintre persoanele fizice și stat, legătură ce semnifică apartenența acestora la statul Republica Moldova, și se exprimă prin ansamblul drepturilor și obligațiilor reciproce pe care statul le garantează” [109].

Standardele internaționale privind instituția cetățeniei vin să dezvolte și să îmbogățească conținutul dreptului la cetățenie. Pornind de la faptul, că acordarea dreptului la cetățenie este un atribut al statului, pe această linie se creează raporturi între state care pot da naștere la conflicte de competențe, de aceea, apare necesitatea ca sistemele de drept să fie armonizate la nivel internațional spre a evita conflicte de legi.

Prin urmare, resemnăm că preocupările internaționale privind dreptul la cetățenie se referă mai mult la crearea condițiilor ca persoanele să nu rămână fără calitatea de cetățean și să beneficieze de protecția pe care i-o oferă calitatea de cetățean, toate acestea fiind materializate în tratatele privind drepturile omului, în acest sens menționăm și Convenția europeană cu privire la cetățenie [62], care stabilește, că fiecare stat stabilește prin legislația sa care sunt resortisanții săi, menționându-se că aceasta trebuie să fie în concordanță cu convențiile internaționale aplicabile, dreptul cutumiar și principiile generale ale dreptului recunoscute în materia dreptului la cetățenie.

Toate aceste aprecieri se constituie în autentice raționamente în favoarea actualizării prezentei lucrări care însoțește mobilizarea legiuitorului nostru de a îndrepta legislația națională la exigențele Convențiilor europene în domeniul cetățeniei, și mai ales la îmbunătățirea activității practice de aplicare a acestor prevederi pe teritoriul Republicii Moldova.

Tendența modernă este de a trata conceptul esenței cetățeniei ca un unul dinamic, nedefinit până la urmă, care sintetizează problemele relației dintre stat și cetățean, iar reflectarea în literatura științifică autohtonă a tendințelor actuale în dezvoltarea dreptului la cetățenie ar impulsiona cercetările în doctrina juridică moldovenească a teoriei conceptuale a esenței noțiunii de cetățenie.

„Cetățenia este o legătură politică și juridică permanentă, nelimitată în timp și spațiu dintre persoanele fizice și stat. Legătură ce semnifică apartenența acestora la statul Republica Moldova, și se exprimă prin ansamblul drepturilor și obligațiilor reciproce pe care statul le garantează” [146, p. 286].

În Republica Moldova, cetățenia, ca instituție publică, ca drept fundamental al omului cuprinde ansamblul de norme juridice, prin care se reglementează modul de dobândire a calității de cetățean sau de pierderea acesteia. Aceste norme se regăsesc în legea cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024/2000 [109]. Pe de altă parte, cetățenia reprezintă o condiție juridică de apartenență a individului la un stat, un statut al cetățeanului confirmat prin drepturi și obligații individuale, care izvorăsc din drepturile subiective garantate de stat, prin Constituție. Stările de fapt trăite în prezent de societatea moldovenească desprinde probleme fundamentale în fața științei juridice autohtone, în vederea identificării soluțiilor care ar spori eficiența garanțiilor constituționale menite să asigure realizarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în general, precum și dreptul la cetățenie, în special.

Instituția cetățeniei a fost instituită prin declarația Suveranității Republicii Sovietice Republice Socialiste Moldova din 23 iunie 1990, prin art. 8, în țara noastră s-a stabilit cetățenia republicană [74].

Anume Declarația Suveranității RSS Moldova, prin instituirea cetățeniei republicane și prin declararea supremației legislației republicane asupra celei unionale a creat premisele juridice pentru adoptarea peste un an a Legii cu privire la cetățenie a Republicii Moldova nr. 596-XII din 05.06.91,

intrată în vigoare la 04 iulie 1991 [113], care ulterior a stabilit cetățenia unică pe teritoriul țării noastre, iar cetățenia unională a fost abrogată. Este de menționat, că anume această lege a definit în art. 1 instituția cetățeniei prin prisma statului de drept: „Cetățenia Republicii Moldova determină relațiile politice și juridice permanente dintre o persoană fizică și statul Republica Moldova, care își găsesc expresia în drepturile și obligațiile lor reciproce” [113].

La nivel internațional, standardele europene în domeniul cetățeniei se regăsesc în Convenția europeană cu privire la cetățenie [62]. Legea cetățeniei RM, în vigoare, constituie o legiferare modernă, cu nimic sub nivelul celor mai avansate reglementări în domeniu, în care criteriile puse la baza ei sunt bine și echilibrat articulate, spre a funcționa eficient în fluxul internațional, ținând seama totodată de tratatele internaționale la care RM este parte.

Acțiunile de aderare a Republicii Moldova la organisme și instrumente internaționale, are ca scop facilitarea în reformarea și constituirea ansamblului de elemente de protecție a dreptului la cetățenie ca drept fundamental în Republica Moldova.

Ratificarea Convenției europene cu privire la cetățenie de către Republica Moldova a încununat cu adoptarea unei noi Legi a cetățeniei RM nr. 1024/2000 și abrogarea celei vechi, însă unele momente au fost scăpate din vedere de către legiuitor, fapt ce impune necesitatea de racordare a unor norme legislative privind cetățenia la standardele UE, chestiune studiată și expusă în prezenta teză, cu invocarea propunerilor respective în acest sens.

Dreptul la cetățenie reprezintă o calitate exclusivă a unei preocupări de drept intern, deoarece statul are prerogativa să determine cine sunt cetățenii lui, însă la celălalt pol al libertății statelor de a legifera dreptul la cetățenie se situează condiționarea – această legislație corespunde principiilor generale recomandate de Convenția europeană cu privire la cetățenie și acceptată de celelalte state parte, precum și cu Tratatul internațional la care RM este parte.

Importanța cercetării are drept cauză accepțiuni teoretice și practice obligațiilor constituționale față de dreptul la cetățenie, delimitat în sistemul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în Republica Moldova. Totodată, având în vedere dispozițiile art. 17 din Constituția Republicii Moldova și art. 24 din Legea cetățeniei RM nr. 1024/2000, recomandă preocupare practică în problemele legate de conformitatea cetățeniei și pluralității de cetățenii, reglementat de legislația Republicii Moldova, dreptului internațional și actelor normative europene în ceea ce privește înfăptuirea și ocrotirea acesteia. Concordanța normelor legislației naționale celor de drept internațional funcționează ca una dintre garanțiile de bază ale drepturilor omului, în special ale dreptului la cetățenie, în Republica Moldova.

Dreptul la cetățenie formează obiectul a numeroase studii și cercetare din literatura științifică occidentală, cu toate acestea, în ciuda abundenței de studii cu privire la aspectele diverse

ale cetățeniei, nu putem constata existența unei viziuni teoretice comune privind cetățenia, ci invers, existența multiplelor concepții ce conduc la ambiguitatea înțelegerii instituției cetățeniei.

Deși majoritatea cercetătorilor din domeniu consideră, că instituția cetățeniei a apărut odată cu primele revoluții ca urmare a cărora s-au format statele burgheze, atestăm faptul, că încă Aristotel a fost acela, care a încercat să definească noțiunile de „cetățenie” și „cetățean”. Acesta a expus ideea precum, că „statutul de cetățean era acordat doar celor, care luau parte la luarea deciziilor și la exercitarea puterii” [6, p. 552].

Scopul și obiectivele tezei. Scopul propus spre realizare în cadrul acestei lucrări se rezumă la tratarea conceptuală a esenței noțiunii de cetățenie, prin necesitatea lărgirii ariei investigațiilor având în vedere tendințele moderne de a trata acest concept drept unul dinamic, care sintetizează problemele relației dintre stat și cetățean. Evaluarea suficienței garanțiilor constituționale de protecție a dreptului la cetățenie și identificarea creării condițiilor prin care personale să nu rămână fără calitatea de cetățean, să beneficieze de protecția pe care o oferă calitatea de cetățean, și materializarea acestora prin tratatele privind drepturile omului. Cercetarea multidimensională a instituției cetățeniei, prin prisma cadrului normativ național și internațional în necesitatea aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană. La realizarea scopului propus, a fost necesar de a obține următoarele **obiective de cercetare** pentru a găsi rezolvarea științifică a problemei:

- analiza interesului doctrinar privind dreptul la cetățenie prin cercetărilor științifice din Republica Moldova;
- evaluarea instituției cetățeniei în Republica Moldova;
- abordarea dreptului la cetățenie prin prisma materialelor științifice din alte state;
- problematizarea juridică și sociologică a conceptului de cetățenie;
- analiza istorică a instituției cetățeniei prin prisma evoluției statalității pe parcursul schimbărilor sociale, economice, politice;
- a evidenția rolul standardelor internaționale de reglementare a dreptului la cetățenie, în cadrul reglementărilor naționale aplicabile în materie;
- evoluția instituției cetățeniei în Republica Moldova, o nouă dimensiune definită prin prisma statului de drept;
- argumentarea caracterului fundamental al dreptului la cetățenie, confirmat prin acte internaționale care proclamă drepturile fundamentale ale omului;
- analiza garanțiilor normative ale dreptului la cetățenie prin comparație în sistemele de drept continental și cel anglo-saxon.

Obiectivele stabilite și evidențiate supra, acordă tematicii abordate nu doar o utilitate teoretică ci și practică, prin demonstrarea modului în care se realizează în transcrierea în

jurisprudență a reglementărilor care consacra garanțiile dreptului la cetățenie, și principiului aplicării prioritare a reglementărilor internaționale în domeniul drepturilor omului.

Noutatea științifică a lucrării constă în faptul că a fost identificat și analizat modul de aplicare în ordinea juridică internă a garanțiilor constituționale ale dreptului la cetățenie, evidențiind carențele în implementare și formulând soluții pentru înlăturarea deficiențelor constatate. Pentru a formula propuneri concrete s-a efectuat studii ale doctrinei române, moldovenești, ruse, franceze, engleze, un loc important fiind acordat și studiului normelor internaționale și convențiilor la care Republica Moldova este parte.

Originalitatea și elementele de noutate a lucrării se datorează rezultatelor științifice, după cum urmează:

- s-a efectuat un studiu complex a conceptului privind dreptul la cetățenie, au fost formulate definiții ale dreptului la cetățenie și de cetățean;
- s-a analizat cadrul juridic a relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în domeniul dreptului la cetățenie;
- s-au scos în evidență particularitățile dreptului la cetățenie în reglementări naționale la standardele internaționale în domeniul cetățeniei, fiind examinate aspectele pozitive ale cetățeniei multiple, cât și cele negative în Republica Moldova cât și în cadrul dreptului comparat;
- s-au constatat și studiat ansamblul de norme juridice aplicabile domeniului cetățeniei din Republica Moldova și a dreptului comparat cu privire la cetățenie, fiind stabilite etapele de dezvoltare a legislației în domeniu;
- s-au schițat trăsăturile definitorii ale statutului juridic al persoanelor ce dețin o cetățenie și cele care dețin mai multe cetățenii;
- s-au distins lacunele și problemele juridice din Republica Moldova, au fost propuse careva recomandări de ajustare a legislației privind cetățenia la standardele europene.

Ipoieza de cercetare. Problemele existente în determinarea naturii juridice a cetățeniei pornesc de la tratarea diferită a noțiunii de cetățenie sau faptul cum este percepută în sens politic sau juridic, important este ca între ambele aspecte să existe o legătură indisolubilă. Caracterul fundamental al dreptului la cetățenie este proclamat prin Constituție, cât și prin acte internaționale la care Republica Moldova este parte. „Orice persoană are dreptul la o cetățenie. Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de cetățenia sau de dreptul de a-și schimba cetățenia” [75].

Dreptul la cetățenie este un drept fundamental subiectiv esențial pentru viața, libertatea și demnitate, care garantează o liberă dezvoltare a personalității umane, punând în valoare celelalte drepturi și libertăți ale omului, „Drepturile fundamentale sunt acele drepturi, titularii cărora sunt cetățeni, esențiale pentru îndeplinirea scopurilor societății, indispensabile pentru libera dezvoltare a personalității, stabilite și garantate prin Constituție și legile statului” [179, p. 447].

Problema științifică importantă soluționată prin cercetarea desfășurată rezidă în fundamentarea științifică a conceptului dreptului la cetățenie în contextul garanțiilor constituționale ce asigură consacrarea și implementarea acestui principiu, fapt ce determină perfecționarea legislației la nivel constituțional, pentru a asigura realizarea efectivă și completă a exigențelor cu o valoare constituțională.

La cercetarea domeniului studiat au fost aplicate metode generale, metode proprii, cât și cele specifice științelor juridice, printre acestea înscriindu-se:

➤ metoda istorică, cercetarea cetățeniei și dreptului la cetățenie în perspectiva și evoluția sa istorică, în diferite orânduri sociale, fiind influențată pe parcursul istoriei sale de schimbările sociale, economice, politice, pentru a condiționa ideile de bază în consolidarea sa legală, ca element al statului, parcurgând etape de dezvoltare și înflorire, dar și de stagnare, pentru că statul în evoluția sa însoțește evoluția oamenilor reprezentând pentru aceștia un mod de organizare. Iar dreptul la cetățenie s-a dezvoltat paralel cu dezvoltarea societății și a statalității;

➤ metoda juridică aplicată în relevarea conținutului normativ al instituției cetățeniei în dreptul constituțional;

➤ metoda sociologică, utilizată pentru a identifica scopul organizării și interpretării datelor informative din practica națională și internațională, care fac posibilă de a evalua modalitatea de reglementare a instituției dreptului la cetățenie, de a aprecia cât de efectivă este prin prisma normelor în vigoare, cu determinarea posibilelor lacune și problemelor de aplicare în practică a normelor juridice;

➤ metoda comparativ-juridică, ce a permis analiza practicilor reglementării juridice constituționale a dreptului la cetățenie, în plan național și internațional; identificarea asemănărilor și deosebirilor dintre legislația noastră și cea a altor state, în domeniul supus cercetării. Metoda respectivă face posibilă determinarea chestiunii în ce măsură instituția dreptului la cetățenie din Republica Moldova corespunde criteriilor prestabilite la nivel internațional;

➤ metoda analizei folosită la abordarea dreptului la cetățenie și analiza garanțiilor normative ale acesteia în diferite sisteme de drept analizate comparativ, formate din elemente interdependente, în cadrul căreia este studiată instituția dreptului la cetățenie, garanțiile constituționale și limitele acesteia, interacțiunea și corelația lor, ca elemente ale dreptului constituțional;

➤ metoda logică, necesară pentru a explica subiectul studiat, prin trecerea de la particular la general a formei de raționament, cât și concluzionarea rezultată din premise având ca scop identificarea caracteristicilor cheie la formularea concluziilor și recomandărilor;

➤ metoda argumentelor contradictorii, transformarea în timp a acțiunii dreptului la cetățenie, ca formă și conținut.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă este determinată de noutatea științifică și actualitatea temei de cercetare; rezultatele pot servi la elaborarea unor lucrări de sinteză, fiindcă prezintă reguli fundamentale în strânsă conexiune cu mecanismele instituite la nivel constituțional în vederea asigurării respectării acestor reguli.

Procedeele științifice aplicate au permis obținerea de informații teoretico-științifice pentru a examina dreptului la cetățenie prin prisma naționalului și internaționalului.

Conținutul tezei se consolidează pe cadrul normativ, prevăzut în Constituția Republicii Moldova, în normele constituționale, legile organice, actele normative ale altor state. Au fost folosite un șir de instrumente internaționale: *Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 1948, *Convenția internațională cu privire la cetățenie* din 1997, acte ale Uniunii Europene, etc.

Cercetarea științifică s-a bazat și au constituit-o prevederile și concluziile teoretice, conținute în lucrările cercetătorilor autohtoni și ale celor străini, privind problemele generale ale statului de drept, ale dreptului constituțional, ale dreptului la cetățenie, în special, în care sunt studiate variate aspecte din domeniul realizării garanțiilor dreptului la cetățenie. Astfel, aspectul teoretic al lucrării are drept suport ideile expuse în lucrările semnate de Guceac Ion, Arseni Alexandru, Cârnaț Teodor, Popa Victor, Anghel Ion, Babără Valeriu, Bantuș Igor, Berceanu B., Zaporojan Veaceslav, Bîrzea Cezar, Catană Vitali, Ciocîrlan Gheorghe, Авакьян С., Давудова Д., Изотова Е., Калинин В., Черниченко С. ș.a.

Valoarea aplicativă a lucrării poate fi rezumată la așa aspecte, după cum urmează: teoretico-științific, normativ-legislativ și juridico-didactic.

În plan teoretico-științific, se conturează și se analizează conținutul garanțiilor constituționale și internaționale, aplicabile în sistemul de drept al Republicii Moldova, privitoare la protecția și realizarea dreptului la cetățenie.

În plan normativ-legislativ se analizează cadrul juridic în sfera reglementării garanțiilor ce asigură respectarea dreptului la cetățenie, precum și evoluția legislației naționale și internaționale în domeniul cercetat.

În plan juridico-didactic, analiza garanțiilor constituționale în materia cetățeniei vor fi utile pentru cadrele didactice universitare.

Sumarul compartimentelor tezei. Structura tezei de doctor a fost determinată de scopul și obiectivele cercetării. Teza include adnotarea în trei limbi, lista abrevierilor, introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia și CV-ul autorului.

Publicații la tema tezei. Rezultatele cercetărilor efectuate și-au găsit reflectare în 7 lucrări științifice ale autorului publicate sub formă de articole în reviste de specialitate și în materialele conferințelor și simpoziunelor internaționale și naționale.

Cuvinte-cheie. Constituția Republicii Moldova, dreptul la cetățenie, *ius sanguinis*, *ius solis* garanții specifice ale dreptului la cetățenie, garanții constituționale, dobândirea cetățeniei, modalități de dobândire a cetățeniei, standarde internaționale, instituția cetățeniei, egalitate în viața socială, evoluția dreptului la cetățenie.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea reflectă actualitatea și importanța temei, a obiectului de cercetare, determină scopul și obiectivele principale, ipoteza de cercetare; sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, precum și sumarul compartimentelor tezei.

În **Capitolul 1**, intitulat *Analiza cercetărilor științifice efectuate în domeniul dreptului la cetățenie* se abordează interesul științific privind cetățenia, modalitățile de dobândire a cetățeniei și de pierderea acesteia, legate de dobândirea acesteia pe principiul *ius sanguinis*, *ius soli*, naturalizarea sau acordarea la cerere a cetățeniei, precum și factorii determinanți și unele elemente ale dreptului comparat.

Caracterul specific al instituției cetățeniei se explică prin faptul că aceasta integrează elemente proprii mai multor ramuri de drept și se exprimă după, cum afirmă I. Deleanu ca „o instituție juridică aflată la confluența mai multor subsisteme juridice normative” [79, p. 352].

Doctrina juridică înregistrează mai multe teorii privind conceptul de cetățenie, și îndeosebi, a naturii ei juridice. Problemele cele mai frecvente și complicate se referă la identificarea naturii juridice, care o importanță deosebit de mare, deoarece determinarea naturii juridice înseamnă a încadra un fenomen juridic în o categorie sau alta a dreptului, iar determinarea corectă a acesteia ar oferi posibilitatea de a cunoaște esența acestui fenomen juridic.

Instituția cetățeniei este un concept în evoluție și dezvoltare continuă, iar aspirațiile Republicii Moldova de a se încadra în UE, ar putea pe viitor impulsiunea schimbării în instituția dreptului la cetățenie.

Cetățenia este o calitate sau un statut, pe care obținând-o, te bucuri de drepturi și libertăți fundamentale cetățenești, dar ai și niște îndatoriri față de statul al cărui cetățean ești, apare problematica studierii conținutului dreptului la cetățenie.

În **Capitolul 2** al lucrării, denumit *Repere conceptuale privind dreptul la cetățenie*, prezintă o analiză prin prisma mai multor subsisteme de drept, având un caracter complex, tratat multiaspectual.

Cetățenia este un concept ce solicită o tratare multiaspectuală, dat fiind faptul că se prezintă ca instituție juridică, ca statut juridic, ca drept subiectiv și ca rol social. Anume caracterul multiaspectual al instituției cetățeniei provoacă un șir de discuții și invocă multe probleme în literatura juridică și sociologică a noțiunii de cetățenie.

Noțiunea juridică de cetățenie rezultă cu preponderență din dreptul constituțional, iar în acest capitol au fost analizate teoriile și curente științifice din doctrina dreptului constituțional privind natura juridică a dreptului la cetățenie

Doctrina juridică înregistrează mai multe teorii privind conceptul de cetățenie, și îndeosebi, a naturii ei juridice. Problemele cele mai frecvente și complicate se referă la identificarea naturii

juridice, care are o importanță deosebit de mare, deoarece determinarea naturii juridice înseamnă a încadra un fenomen juridic în o categorie sau alta a dreptului, și numai determinarea corectă a naturii juridice oferă posibilitatea de a cunoaște esența acestui fenomen juridic.

În **Capitolul 3**, intitulat *Particularitățile cetățeniei în reglementările naționale*, împărțit în 5 paragrafe, se abordează evoluția instituției cetățeniei în Republica Moldova, ca stat independent și suveran începând cu 27 august 1991, odată cu adoptarea Declarației de independență a Republicii Moldova, aceasta dobândind o nouă dimensiune, cu începerea unei evoluții.

Anume declarația Suveranității RSS Moldova, prin instituirea cetățeniei republicane și prin declararea supremației legislației republicane asupra celei unionale a creat premisele juridice pentru adoptarea la 05.06.1991 a Legii cu privire la cetățenie, intrată în vigoare la data de 04.07.1991, care ulterior a stabilit cetățenia unică pe teritoriul țării noastre.

Prin adoptarea Constituției Republicii Moldova la 29 iulie 1994 s-a fortificat instituția cetățeniei, iar garanțiile constituționale a dreptului la cetățenie au fost incluse în art. 17, care stipulează că „Nimeni nu poate fi lipsit de cetățenie în mod arbitrar și nici de dreptul de a-și schimba cetățenia” [50].

Dreptul la cetățenie constituie în exclusivitate o chestiune de drept intern, deoarece fiecare stat este în drept să determine cine sunt cetățenii lui, însă totodată la celălalt pol al libertății statelor de a legifera dreptul la cetățenie se situează condiționarea – această legislație să fie în concordanță cu principiile generale recomandate de Convenția europeană cu privire la cetățenie și acceptată de celelalte state-parte, precum și cu Tratatul internațional la care Republica Moldova este parte.

În **Capitolul 4**, intitulat *Geneza dreptului la cetățenie în cadrul dreptului comparat* se conțin 4 paragrafe și reprezintă un studiu privind exercitarea garanțiilor normative ale dreptului la cetățenie în cele două sisteme de drept analizate comparativ: dreptul continental și cel anglo-saxon. Se relevă instituția cetățeniei și a dreptului la cetățenie în alte state, inclusiv România, Franța, Marea Britanie, Germania, Olanda, Portugalia ș.a.

Dreptul la cetățenie în statele de drept continental se legiferează prin legislația internă și prin numeroase convenții internaționale.

Legislația statelor din sistemul de drept anglo-saxon oferă dreptul de a dobândi cetățenia prin două modalități: în virtutea nașterii și naturalizării.

În acest capitol se analizează dreptul la cetățenie a statelor sistemului de drept continental unde s-a observat o tendință de liberalizare a reglementărilor juridice în materia dreptului la cetățenie, ca urmare, dobândirea cetățeniei fiind condiționată de accesul legal pe teritoriul statului, dreptul de a accede în acest teritoriu, șederea legală, dreptul de a munci.

În linii generale, legislațiile naționale în materie de cetățenie se fundamentează pe principiile, că fiecare persoană trebuie să dețină o cetățenie, apatridia trebuie evitată, iar cazurile de multiplă cetățenie - minimizează.

În finalul fiecărui capitol sunt prezentate concluzii, iar teza de doctorat finalizează cu un compartiment consistent: Concluzii generale și recomandări, care cuprinde un șir de idei generalizatoare la subiectul tezei, precum și propuneri privind modificarea și completarea legislației în vigoare în vederea consolidării mecanismului statal de garantare a dreptului la cetățenie.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Scopul principal al investigației l-a reprezentat cercetarea complexă și multilaterală a instituției garanțiilor constituționale ale dreptului la cetățenie, prin determinarea conceputului de cetățenie, a exigențelor ce formează conținutul acestuia și a felului în care funcționează aceste exigențe, având la bază consacarea acestora în Legea Fundamentală a statului RM.

Analiza gradului de cercetare a problematicii dreptului la cetățenie în literatura de specialitate din Republica Moldova și din alte state a permis să formulăm următoarele **concluzii**:

1. Cerința creării unei societăți democratice, poate fi atins prin prevenirea încălcării drepturilor omului cât și prin asigurarea sancționării acestor încălcări, crearea unui ansamblu de garanții care să asigure că funcțiile justiției sunt exercitate într-un cadru legal și efectiv, înlăturându-se astfel posibilitatea producerii de noi încălcări în însuși demersul de a înlăptui actul de justiție. Dreptul la cetățenie este un drept fundamental al persoanei, care pune în valoare celelalte drepturi cetățenești;

2. Garantarea dreptului la cetățenie într-o societate în care acesta este un principiu esențial care nu trimite doar la garantarea la nivel constituțional, prin mijloace constituționale a acestuia, ci și la o garantare la toate nivelele de organizare a societății. Cetățenia a apărut o dată cu primele așezări omenești, iar evoluția acesteia a fost influențată de mai mulți factori: dezvoltarea social-economică a societății, recunoașterea valorilor democratice, dar mai mult, a fost și este influențată de drepturile și libertățile, pe care le acordă și le garantează un stat cetățeanului său;

3. Garanția constituțională ale dreptului la cetățenie ale individului, reprezintă un ansamblu integrat de condiții economice, sociale, politice, ideologice, consacrat prin legea Fundamentală a țării, care determină posibilitatea de executare și mecanismele respectării acestui drept fundamental, ce constituie premisa pentru motivarea persoanei de a le realiza. La etapa actuală dreptul la cetățenie este consfințit în Constituțiile majorității statelor din lume (Republica Federală Germania, Spania, Franța, Federația Rusă, Bulgaria, Cuba, Ucraina, România, Republica Moldova), fiind reglementat și prin legi speciale;

4. Evidențiem două abordări ale cetățeniei în literatura juridică din țară și de peste hotare: *condiție juridică*, adică calitatea unui individ, care confirmă apartenența (juridică și politică) la un stat, pentru a caracteriza normele de drept care se atribuie unei persoane și condiționează calitatea de cetățean și *instituție juridică* constituită dintr-un ansamblu de norme juridice, care atribuie plenitudinea de drepturi și obligații reciproce stabilite de Constituție și alte legi, legată de dreptul obiectiv, care se prezintă ca un ansamblu de norme, ce reglementează raporturile sociale privind asigurarea drepturilor și obligațiilor persoanelor prevăzute de constituție și alte legi;

5. Definierea doctrinală a cetățeniei exprimată de majoritatea cercetătorilor din Republica Moldova derivă chiar din textul legii: „cetățenia constituie o legătură politică și juridică permanentă, nelimitată în timp și spațiu, dintre persoanele fizice și stat, legătură ce semnifică apartenența acestora la statul Republica Moldova, și se exprimă prin ansamblul drepturilor și obligațiilor reciproce pe care statul le garantează” [109];

6. Natura juridică a cetățeniei a provocat și continuă să provoace discuții (uneori controversate) în literatura științifică occidentală, or, acest fapt subliniază necesitatea regândirii naturii juridice, care este una dinamică și este influențată de gradul de dezvoltare și de democratizare al societății. Deși dreptul la cetățenie aparține legislației interne a statului, acesta este considerat și o problemă de drept internațional, pornind de la consecințele pe care le are deținerea unei cetățenii de către o persoană în condiții de mobilitate transnațională și liberă circulație, or atunci, actele de cetățenie se transpun în arena internațională și în mod inevitabil intră în concurs unul cu altul. Iată de ce, alături de legislația internă, sunt necesare reglementările la nivel internațional, dat fiind faptul că dreptul la cetățenie nu mai poate rămâne în mod discreționar doar în competența statelor;

7. Prin reformele promovate în ultimii ani în sectorul cetățeniei s-a reușit îmbunătățirea mai multor segmente care, în final contribuie la sporirea eficienței garanțiilor dreptului la cetățenie – durata procedurii, accesul la organele de jurisdicție etc.;

8. Tendințele caracteristice cercetărilor științifice din occident la etapa contemporană se axează preponderent pe alte aspecte decât natura juridică, cum ar fi: raporturi dintre cetățenie și naționalitate, multiculturalismul și cetățenia, cetățenia planetară, cetățenia de onoare, cetățenia europeană, evitarea apatridiei, crearea condițiilor pentru ca o persoană să poată avea calitatea de cetățean și să beneficieze de protecția pe care această calitate i-o oferă etc. Analiza surselor științifice a permis să constatăm că demersurile savanților privind tratarea conceptuală a dreptului la cetățenie diferă de la un stat la altul, or, aceasta se explică prin caracteristicile demografice ale fiecărui stat în parte și evoluția sa istorică. Dar acordarea dreptului la cetățenie constituie un privilegiu al statului, pentru că numai statul poate decide cine sunt cetățenii săi;

9. Concluzia generală la care s-a ajuns pe parcursul analizei literaturii științifice din țară și de peste hotare este că toți autorii, a căror lucrări au fost analizate, în unanimitate consideră că cetățenia este o legătură politică și juridică permanentă și statornică dintre persoană și stat. Iar dificultățile ce se ivesc la determinarea naturii juridice apar ca urmare a complexității instituției cetățeniei, dar și a diferitelor modalități de dobândire a calității de cetățean (prin naștere, naturalizare, adopție, redobândire etc.). Este necesară o cercetare multiaspectuală complexă a instituției cetățeniei, în ca rezultat ar dispărea cu timpul acele tratări pragmatice și parțiale ale dreptului la cetățenie;

10. Condițiile și procedurile diverse în materia dreptului la cetățenie din țările membre ale UE impun necesități de armonizare a condițiilor de dobândire a cetățeniei fie prin competența UE de reglementare, fie prin promovarea coordonării orizontale, respectând interesele statelor membre și normele democratice, or, în rezultatul analizei legislației privind dreptul la cetățenie s-a observat o tendință de liberalizare a reglementărilor juridice în materia dreptului la cetățenie, ca urmare dobândirea cetățeniei fiind condiționată de accesul legal pe teritoriul statului, dreptul de a accede în acest teritoriu, șederea legală, dreptul de a munci. Legislațiile naționale în materie de cetățenie se fundamentează pe principiile: că fiecare persoană trebuie să aibă o cetățenie, că apatridia trebuie evitată, iar cazurile de multiplă cetățenie trebuie minimizezate;

11. Legislația RM privind dreptul la cetățenie în comparație cu cea a statelor europene analizate în prezenta lucrare se încadrează, în linii generale, în cerințele internaționale privind cetățenia și este conformă cu principiile stabilite de Convenția europeană cu privire la cetățenie. Ca și în majoritatea statelor europene, dreptul la cetățenia RM este garantat de Constituție. La baza dobândirii cetățeniei RM se află principiul *ius sanguinis*, ca și în România, Germania, Polonia, Italia, Lituania, dar se aplică cu parțialitate și principiul *ius soli*, spre a evita apatridia, în cazul persoanelor care beneficiază de protecție internațională, or, unele aspecte din legislația Republicii Moldova necesită a fi reexaminat, urmând practicile țărilor europene.

Conformitatea legislației naționale în materia dreptului la cetățenie cu standardele internaționale ne-a permis să constatăm unele deficiențe și lacune în legislația națională la acest domeniu, care conduc la interpretarea diferită a unor norme, sau se creează confuzii în aplicarea legii etc. În contextul celor investigate și argumentate în teză, propunem următoarele **recomandări**:

1. Introducerea unui alineat la art. 17 din Constituția RM: Cetățenia RM dobândită prin naștere nu poate fi retrasă, sub aspectul conținutului său în vederea asigurării la nivelul exigențelor moderne a garanțiilor dreptului la cetățenie;

2. Introducerea unui articol nou în Constituția RM unei norme, care să confere dreptul cetățeanului la inițiativa legislativă;

3. Introducerea unui articol suplimentar în Legea cetățeniei RM privind „cetățenia de onoare”, care ar putea fi acordată unor cetățeni străini pentru servicii deosebite aduse țării noastre;

4. Modificarea alineatului (2), art. 11 „Dobândirea cetățeniei prin naștere”, pentru care propunem următoarea modificare: „*Copilul găsit pe teritoriul Republicii Moldova este considerat cetățean al ei, atâta timp cât nu este dovedit contrariul, dacă niciunul dintre părinți nu este cunoscut*”;

5. Modificarea art. 13, alin. (1) „Dobândirea cetățeniei prin adopție” din Legea cetățeniei RM, pentru care propunem următoarea formulare: „*Copilul cetățean străin sau apatrid dobândește automat cetățenia Republicii Moldova prin adopție, dacă părinții adoptivi (părintele adoptiv) sunt cetățeni ai RM*”;

6. Abrogarea alin. (3), art. 13 „Dobândirea cetățeniei prin adopție” din Legea cetățeniei RM, în conformitate cu care copilul cetățean străin adoptat de un cetățean al RM este supus condiției de a renunța la cetățenia statului străin, considerăm această normă neconstituțională, odată ce RM permite pluralitatea de cetățenii, iar copilul, dacă este minor, spre exemplu, nu poate decide renunțarea la cetățenie;

7. Abrogarea alin. (3) al art. 36 din Legea cetățeniei, potrivit căruia: „*Autoritățile publice care dețin informații despre faptul că solicitantul nu întrunește condițiile pentru acordarea cetățeniei Republicii Moldova le vor comunica Comisiei pentru problemele cetățeniei și acordării de azil politic de pe lângă Președintele Republicii Moldova*”.

Avantajele și valoarea elaborărilor propuse țin de faptul că, sub aspect teoretico-științific s-a reușit a înfăptui o conceptualizare, sistematizare și actualizare a noțiunii și conceptului de cetățean, dreptul la cetățenie în calitate de principiu fundamental al omului, afirmat și susținut și de diverși autori ale căror studii au fost cuprinse în această lucrare. Cu toate acestea, preocuparea noastră principală și care, considerăm noi, reprezintă o contribuție în domeniu este de a identifica și valorifica garanțiile statuate la nivel constituțional ale dreptului la cetățenie, or nimic nu reprezintă o relevare mai puternică între membrii colectivității umane, decât garanțiile pe care le oferă o constituție în vederea realizării și protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale indivizilor ce formează aceste colectivități. De aceea, problema garanțiilor dreptului la cetățenie, de a fi cetățean al unui stat, presupune instituirea unor mecanisme funcționale care ar asigura acest drept, iar un instrument mai eficient în acest sens decât Constituția ar fi cu greu de individualizat la această etapă a consacrării democrației liberale.

Planul cercetărilor de perspectivă trebuie să fie direcționat spre:

- analiza studiilor evoluției transformării conceptului dreptului la cetățenie, sub acțiunea unui ansamblu de elemente constituționale;

- analiza surselor științifice care au permis să constatăm că demersurile savanților privind tratarea conceptuală a dreptului la cetățenie diferă de la un stat la altul, or, aceasta se explică prin caracteristicile demografice ale fiecărui stat în parte și evoluția sa istorică;

- cercetarea jurisprudenței naționale în vederea identificării deficiențelor majore la aplicabilitatea principiului procesului echitabil și propunerea unor soluții în vederea înlăturării practicii neunitare existente în acest domeniu;

- tratarea teoretică conceptuală a esenței cetățeniei subliniind necesitatea lărgirii ariei investigațiilor, având în vedere tendințele moderne de a trata acest concept drept unul dinamic, nedefinit până la urmă, care sintetizează problemele relației dintre stat și cetățean;

- analiza teoriilor și curenților din doctrina dreptului constituțional privind natura juridică a dreptului la cetățenie, care au la bază concepția că cetățenia reprezintă legătură reciprocă dintre stat și individ, având un caracter fundamental statornic;

- studierea legislației naționale în comparație cu legislația internațională în materia dreptului la cetățenie, condițiile de dobândire, retragere a acesteia, prin prisma respectării acestui dreptul fundamentul consfințit prin Constituție.

BIBLIOGRAFIE

1. BÎRZEA, C. *Cetățenia europeană* București: Politeia – SNSPA, 2005. 161 p.
2. Legea cetățeniei române, nr. 21 din 01.03.1991. În: *Monitorul Oficial al României*, 06.03.2000, nr. 98, partea I.
3. Convenția europeană cu privire la cetățenie din 06.11.1997 [online]. [citat 10.12.2020]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37145>.
4. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 16.12.1966. În: *Drepturile omului în Republica Moldova*. Ch.: Ed. Garuda-Art, 1998. 454 p.
5. Declarația suveranității RSS Moldova, Nr. 148-XII din 23.06.90 [online]. [citat 10.12.2020]. Disponibil: http://istoria.md/articol/573/Declara%C5%A3ia_de_Independen%C5%A3%C4%83_a_Republicii_Moldova.
6. Legea cu privire la cetățenie a Republicii Moldova nr. 596-XII din 05.06.91, intrată în vigoare la 4 iulie 1991 [online]. [citat 13.06.2019]. Disponibil: <https://data.globalcit.eu/NationalDB/docs/MLD%20Law%20596-XII%2005.06.91%20PDF.pdf>.
7. ARISTOTEL. *Politica*. București: Ed. Univers Enciclopedic Gold, 2010. 552 p. ISBN 978-973-726-555-5.
8. Declarația universală a drepturilor omului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10.09.1948 [online]. [citat 15.08.2018]. Disponibil: <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/declaratia-universala-a-drepturilor-omului.php>
9. ZAPOROJAN, L. *Pluritatea de cetățenii în perspectiva integrării europene a Republicii Moldova: autoreferatul tezei de doctor în drept*. Chișinău, 2019. 33 p.
10. DELEANU, I. *Instituții și proceduri constituționale: în dreptul român și în dreptul comparat*. București : C. H. Beck, 2006. 922 p.
11. Constituția R. Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al RM*, 12.08.1994, nr. 1.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice din Registrul Național al revistelor de profil

1. **Dari Victoria.** *Analysis of the connection of the national legislation with the European union standards in the field of citizenship.* În: Revista științifică "Legea și Viața", nr.6-7 , 2020, ISSN 1810-309X, p.44-48, categoria C.
2. **Dari Victoria.** *Garanții normative ale dreptului la cetățenie în statele de drept continental.* În: Revista științifică "Supremația Dreptului", nr.2, 2020, ISSN 2345-1971, p.155-163.
3. **Dari Victoria, Veaceslav Zaporojan.** *Standardele internaționale actuale de reglementare a dreptului la cetățenie.* În: Revista de studii interdisciplinare "C.Stere", nr.3-4(15-16), 2017, pp.16-28, ISSN 2457-5550

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.3. În lucrările manifestărilor științifice în Registrul materialelor în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

4. **Dari Victoria.** *Aspects of Exercising the Citizenship Rights in Comparative Law.* În: Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători, din 22-23 aprilie 2016, ediția XIV-a, p. 295-299, ASEM-2016, Volumul I, ISBN 978-9975-75-821-5.
5. **Dari Victoria.** *Interest Doctrine of Moldova on the Right to Citizenship.* În: Simpozionul Științific al Tinerilor Cercetători, din 28-29 aprilie 2017, ediția XV-a, p. 219-224, ASEM-2017, Volumul I, ISBN 978-9975-75-876-5.
6. **Dari Victoria.** *Definitions of citizens' rights as a fundamental right.* În: Simpozionul Științific Internațional al Tinerilor Cercetători, din 27-28 aprilie 2018, ediția XVI-a, p. 338-341, ASEM-2018, e-ISBN 978-9975-75-926-7.

4. Materiale/ teze la forurile științifice

4.1. conferințe internaționale (peste hotare)

7. **Dari Victoria.** *Evoluția instituției cetățeniei în Republica Moldova.* În: в сборнике материалов конференции (№32, 2018 г.) в XXX Международной научно-практической интернет-конференции (31 января 2018 г., г. Переяслав-Хмельницкий, Украина). Сборник научных трудов.

ADNOTARE

DARI Victoria, „Particularitățile dreptului la cetățenie în reglementările naționale și ale dreptului comparat”, teză de doctor în drept, Chișinău, 2021

Structura tezei: Introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, _____ pagini de text de bază, bibliografie din 188 titluri, 163 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 7 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: Constituția Republicii Moldova, dreptul la cetățenie, *ius sanguinis*, *ius solis* garanții constituționale, dobândirea cetățeniei, modalități de dobândire a cetățeniei, standarde internaționale, instituția cetățeniei, egalitate în viața socială, evoluția dreptului la cetățenie.

Domeniul de studiu: Drept constituțional.

Scopul și obiectivele lucrării: Lucrarea presupune analiza gradului de cercetare a problematicii dreptului la cetățenie ca drept fundamental al persoanei în literatura de specialitate din Republica Moldova și din alte state, modalitățile de dobândire a acestui drept, care nu numai că stabilește apartenența unei persoane la un stat, dar și faptul că această persoană se bucură de toate drepturile și obligațiile consfințite de Constituție. Atingerea scopului propus presupune identificarea rezervelor pentru sporirea gradului de aplicabilitate directă a normelor constituționale în procesul de realizare a acestui drept fundamental, inclusiv prin eficientizarea accesului la garanțiile sociale, dobândite prin obținerea dreptului la cetățenia unui stat; cercetarea sistemului de reglementare a garanțiilor dreptului la cetățenie, pe fundalul determinării elementelor componente ale acestuia; evidențierea rolului practicii internaționale în procesul de asigurare a unei aplicări adecvate a garanțiilor dreptului la cetățenie.

Studierea instituției dreptului la cetățenie, a garanțiilor și limitelor acesteia, ca elemente ale dreptului constituțional, cu supunerea unei expertize compatibilitatea limitelor constituționale naționale cu cele internaționale în domeniul protecției dreptului la cetățenie cu normele Convenției CEDO și jurisprudența CtEDO, argumentarea unor schimbări în vederea ajustării normelor naționale la cele internaționale.

Noutatea și originalitatea științifică: Problema științifică soluționată rezidă în identificarea lacunelor, cât și a elementelor constituționale de reglementare și protecție juridică a dreptului de la cetățenie, cetățenia multiplă în Republica Moldova, fapt care a determinat fundamentarea intervențiilor având ca model experiențele avansate a statelor Europene, cu elaborarea unor propuneri de completare a normelor ce prevăd dobândirea cetățeniei, cât și dreptul de a deține mai multe cetățenii cu impact direct asupra realizării garanțiilor sociale a acestui drept fundamental, completarea sau lărgirea sferei garanțiilor instituite la nivel constituțional.

Rezultatele obținute: Acestea sunt determinate de scopul cercetării reperelor conceptuale a normelor constituționale care formează obligații de protecție a dreptului la cetățenie, ca unul din

drepturile fundamentale, derivate din modalitatea de abordare a problemei, din însuși natura obiectului de cercetare. Astfel, noutatea științifică este reprezentată de cercetarea evoluției cetățeniei și a particularităților dreptului la cetățenie în evoluția sa de la origine și până în prezent, cum s-a dezvoltat și s-a perfecționat, cu încadrarea perfectă în reglementările internaționale privind cetățenia.

Semnificația teoretică: Deducțiile formulate în lucrare vor contribui la dezvoltarea Dreptului constituțional, în special în studiul privind mecanismul de obținere/acordarea/retragere a cetățeniei; investigarea dreptului la cetățenie ca parte a sistemului de drepturi și libertăți fundamentale ale omului, garantate prin Constituție, realizabilul din punct de vedere a evoluției istorice din perspectiva comparativă cu elaborarea unor răspunsuri la problemele apărute în cazul a protecției constituționale a dreptului la cetățenie, corespunzător tendințelor unei atitudini constituționale moderne la nivel național și internațional. Rezultatele cercetării pot servi la elaborarea unor lucrări de sinteză, nu numai pentru Dreptul constituțional, dar și pentru Dreptul internațional, mecanismele naționale și internaționale având o conexiune strânsă la nivel de respectarea a regulilor de obținere/acordarea/retragerea cetățeniei.

Valoarea aplicativă: Eficientizarea aplicabilității garanțiilor constituționale ale dreptului la cetățenie, prin crearea unei anumite baze teoretice și practice ce poate contribui la producerea efectelor directe în vederea protejării dreptului la cetățenie ca drept esențial și fundamental al oricărui individ, ca persoană distinctă.

Implementarea rezultatelor științifice: În plan teoretico practic, se conturează și se analizează conținutul garanțiilor constituționale ale dreptului la cetățenie, aplicabile în sistemul de drept al Republicii Moldova. au fost folosite în publicarea în articole științifice, cât și în activitatea de jurisconsult.

ANNOTATION

DARI Victoria, „Particularities of the right to citizenship in national regulations and comparative law”, PhD thesis, Chisinau, 2021

Thesis structure: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, 163 pages of basic text, bibliography of 188 titles. The obtained results are published in 7 scientific papers.

Keywords: Constitution of the Republic of Moldova, right to citizenship, *ius sanguinis*, *ius solis* constitutional guarantees, acquisition of citizenship, ways of acquiring citizenship, international standards, institution of citizenship, equality in social life, evolution of the right to citizenship.

Research area: Constitutional law

Thesis's goal and objectives: The work's goal involves analyzing the degree of research on the issue of the right to citizenship as a fundamental right of the person in the literature of the Republic of Moldova and other states, how to acquire this right, which not only establishes a person's membership in a state, but also the fact that this person enjoys all the rights and obligations enshrined in the Constitution. Achieving the proposed goal involves identifying reservations to increase the degree of direct applicability of constitutional rules in the process of realizing this fundamental right, including by streamlining access to social security, acquired by obtaining the right to citizenship of a state; research of the system for regulating the guarantees of the right to citizenship, against the background of determining its component elements; highlighting the role of international practice in ensuring the proper application of guarantees of the right to citizenship.

Studying the institution of the right to citizenship, its guarantees and limits, as elements of constitutional law, subjecting to expertise the compatibility of national and international constitutional limits in the field of protection of the right to citizenship with the rules of the ECHR Convention and ECtHR case law, arguing changes to adjust rules national to international ones.

Scientific novelty and authenticity: Scientific problem solved lies in identifying the gaps, as well as the constitutional elements of regulation and legal protection of the right to citizenship, multiple citizenship in the Republic of Moldova, which determined the substantiation of interventions modeled on the advanced experiences of European states, with proposals for completion of the norms that provide for the acquisition of citizenship, as well as the right to hold more citizens with direct impact on the realization of social guarantees of this fundamental right, completion or extension of the scope of guarantees established at constitutional level.

The results obtained: These results gained are determined by the purpose of researching the conceptual landmarks of the constitutional norms that form obligations to protect the right to citizenship, as one of the fundamental rights, derived from the approach to the problem, from the

very nature of the research object. Thus, the scientific novelty is represented by the research of the evolution of citizenship and the particularities of the right to citizenship in its evolution from its origin until now, how it has developed and improved, with the perfect framing in the international regulations on citizenship.

Theoretical significance: The deductions formulated in the paper will contribute to the development of Constitutional Law, especially in the study on the mechanism of obtaining, granting, withdrawing citizenship. The investigation of the right to citizenship as part of the system of fundamental human rights and freedoms, guaranteed by the Constitution, achievable from the point of view of historical evolution from a comparative perspective with the elaboration of answers to the problems a modern constitutional attitude at national and international level. The research results can be used to develop synthesis works, not only for Constitutional Law, but also for International Law, the national and international mechanisms having a close connection in terms of compliance with the rules of obtaining, granting, withdrawing citizenship.

The applicative value: It consists in streamlining the applicability of the constitutional guarantees of the right to citizenship, by creating a certain theoretical and practical basis that can contribute to producing direct effects to protect the right to citizenship as an essential and fundamental right of any individual as a distinct person.

Implementation of scientific results: From theoretical and scientific viewpoint it has been outlined and analyzed the content of the constitutional and international guarantees of the right to citizenship, applicable in the legal system of the Republic of Moldova, is outlined and analyzed. they were used in publishing scientific articles, as well as in the activity of juris consult.

АННОТАЦИЯ

Дари Виктория, «Особенности права на гражданство в национальном законодательстве и сравнительном праве», кандидатская диссертация, Кишинэу, 2021

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 188 наименований, 163 страницы основного текста. Полученные результаты опубликованы в 7 научных статьях.

Ключевые слова: Конституция Республики Молдова, право на гражданство, *ius sanguinis*, конституционные гарантии *ius solis*, приобретение гражданства, способы приобретения гражданства.

Область исследования: Конституционное право.

Цель и задачи работы: Работа предполагает подход к способу регулирования в вопросе о праве на гражданство как о фундаментальном праве человека в литературе Республики Молдова и других государств, как получить это право, которое не устанавливает не только принадлежность лица к государству, но и тот факт, что это лицо пользуется всеми правами и обязанностями, закрепленными в Конституции. Достижение предложенной цели предполагает выявление резервов, направленных на повышение степени прямого применения конституционных норм в процессе реализации этого основного права, в том числе путем упрощения доступа к социальному обеспечению, полученному путем получения права на гражданство государства; исследование системы регулирования гарантий права на гражданство на фоне определения ее составных элементов; подчеркивание роли международной практики в обеспечении надлежащего применения гарантий права на гражданство.

Изучение института права на гражданство, его гарантий и ограничений как элементов конституционного права с учетом экспертизы совместимости национальных и международных конституционных ограничений в области защиты права на гражданство с правилами Конвенции ЕКПЧ и ЕСПЧ. прецедентное право, аргументируя внесение изменений с целью приведения национальных правил в соответствие с международными.

Научная новизна и оригинальность работы: Состоит в выявлении пробелов, а также конституционных элементов регулирования и правовой защиты права на гражданство, множественное гражданство в Республике Молдова, что определило обоснованность вмешательств, смоделированных на основе передового опыта европейских государств, с предложениями по дополнению норм, которые предусматривают приобретение гражданства, а также право содержать больше граждан с прямым влиянием на реализацию социальных гарантий этого основного права, завершение или расширение объема гарантий, установленных на конституционном уровне.

Полученные результаты: Определение цели и задач вытекающими из способа решения проблемы, концептуальных ориентиров конституционных норм, формирующих обязательства по защите права на гражданство как одного из основных прав, вытекающих из подхода к проблеме, со стороны государства, сам характер объекта исследования. Таким образом, научная новизна представлена исследованием эволюции гражданства и особенностей права на гражданство в его эволюции от его происхождения до настоящего времени, как оно развивалось и улучшалось, с идеальным оформлением в международных правилах гражданства.

Теоретическая значимость работы: Теоретические выводы сформулированные в статье вычеты будут способствовать развитию конституционного права, особенно в исследовании механизма получения / предоставления / выхода из гражданства; исследование права на гражданство как части системы основных прав и свобод человека, гарантированных Конституцией, достижимого с точки зрения исторической эволюции, в сравнительной перспективе с выработкой ответов на проблемы в случае конституционной защиты права на гражданство, современное конституционное отношение на национальном и международном уровне. Результаты исследования могут быть использованы для разработки обобщающих работ не только по конституционному праву, но и по международному праву, национальным и международным механизмам, имеющим тесную связь с точки зрения соблюдения правил получения /приобретение/ утраты гражданства.

Прикладная значимость: Упрощении применимости конституционных гарантий права на гражданство путем создания определенной теоретической и практической основы, которая может способствовать достижению прямых последствий для защиты права на гражданство как основного и фундаментального права любого человека. личность как отдельная личность.

Внедрение научных результатов: Эти результаты в теоретическом и практическом плане очерчены и проанализированы в содержание конституционных гарантий права на гражданство, применимых в правовой системе Республики Молдова. они использовались при публикации научных статей, а также в деятельности юрисконсульта.

DARI, VICTORIA

**PARTICULARITĂȚILE DREPTULUI LA CETĂȚENIE ÎN
REGLEMENTĂRILE NAȚIONALE ȘI ALE DREPTULUI
COMPARAT**

Specialitatea științifică: 552.01 – Drept constituțional

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: _____

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar.: 1,75

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 30 ex.

Comanda nr. 14

Editura USEFS,

Str. A. Doga 22, Chișinău, Republica Moldova, MD-2024